כה א מיי' פי"ג מהל' מכירה הל"ב סמג לאוין קפ טוש"ע חו"מ סי' רכז סעי' ו:
כו ב מיי' שם הל"ע ופ"ק מהל' שלוחין הל"ב סמג לאוין קפ טוש"ע שם סי' קפב סעי' ג וסי' רכז סעיף ל [וסעי' לז]:
כז ג מיי' פי"ג מהל' מכירה הל"ב סמג שם טוש"ע שם סי' רכז סעי' לח [ולעופי גרסאות יש כאן וגי' סרמ"ס וש"ע אינו כגירסת רש"י ז"ל ע"ש]:
כח ד מיי' שם הל"ח ופ"ק מהל' שלוחין הל"ב סמג שם טוש"ע שם סי' רכז סעי' לח:
כט ה מיי' פט"ו מהל' מכירה הל"ח סמג שם טוש"ע שם סי' רלב סעי' ו:
לא ז מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ח:
לב ח מיי' פ"ו מהל' מעילה הל"ב סמג עשין רי:
לג ט מיי' שם הל"ז:
לד י מיי' פ"ג מהל' גזילה הל"ז סמג שם טוש"ע שם סי' רלב סעי' ד:
לה כ מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

תורה אור השלם

1. עַל כָּל דָּבָר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר
עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה
עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי
הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא
דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן
אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם
לְרֵעֵהוּ: שמות כב ח

2. אִם לֹא יָמְצָא הַגַּנָּב וְנִקְרַב
בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם
לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת
רֵעֵהוּ: שמות כב ז

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תום' ר"י הזקן

ברוחות. שנויא הוא שהיתומים ניחא להו ברוח צפוני מרוח דרומי שבא לחלק הגדול אע"פ שרוח צפוני שוה לרוח דרומי. והלכה כרב נחמן והביא זה הר"ם פרק עשירי בנחלות פרק [ה"ד].
כלקוחות. כדמפרש, ואין להם דין יורשין שאין לאחד לירש יותר מחברו אפילו פרוטה.
נקנה מקח. דמחילה הוי.
שויה שליח. שעשה האחד שליח. [לעוותי]. לקלקלני, אלא שתתקני, שאין דרך בני אדם לעשות שליח לקלקלם, והמקח בטל. ואי קשיא והא אמרינן בפרק אלמנה נזונת [כתובות ק, א] שליח כמאן אמר רבא א"ר נחמן שליח כדיינים, כלומר ואם טעה בשתות בטל מקח פחות משתות קנה ומחזיר אונאה. ואיכא למימר דפסקינן התם בגמ' שליח כאלמנה. ואית דמתרצי דהכא איירי במטלטלי דהואיל ואיכא ביטול מקח אם הוא קנה ביותר משתות כשקנה שלוחו אפילו פחות משתות ביטול מקח איכא (אם הוא קנה ביותר משתות). ולא נהירא דא"כ אפילו חזרת אונאה נימא דלא יחזיר דהא אין אונאה לקרקעות. ואסיקנא תמן הלכתא דשליח כאלמנה ואפילו בכל שהוא חוזר המקח. ומסתברא דהני מילי היכא דנתאנה לוקח שלקח ביותר משוויו, אבל אם קנה בשוויו ולא לקח ביותר אין המקח חוזר אלא נסתלק המוכר והדין עם השליח לשלם, דאמרינן פרק גט פשוט [ב"ב קסט, ב] ההיא אתתא דיהבא זוזי להדה גברא למזבן ארעא אזל זבנה שלא באחריות אתא לקמיה דרב נחמן א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי א"ל רב נחמן את זבנא מיניה שלא באחריות והדר זבין לה ניהליה באחריות. ואיכא מאן דמוקים שלא ידע המוכר שהוא קונה לאחר, אבל אם ידע המוכר שהוא קונה לאחר בטל מקח כמ"ש פרק גט פשוט.
בשומא דבי דינא. כדין שומת ב"ד דשתות בטל מקח. **בעלויא.** שזה נטל הקרקע וזה נטל קרקע אחר ועלו אותם בדמים וטעו באותם דמים. **במשחתא.** שחלקו במדה וטעו במדידה. **חוזר.** אית דמפרשי חוזר האונאה ולא הוי בטול מקח, ואית דמפרשי חוזר המקח כמו שביארנו בפרק המוכר את הספינה ס. **שליח.** גבי הקדש הוא שאם נתן מעות לשליח להוציאן וכסבור חולין הם אם עשה השליח מה שאמר לו בעל הבית [בעל הבית] מעל, ואם שנה שליח מעל. **חטא.** במעילה כתיב [ויקרא ה, טו] וחטאה בשגגה, ובתרומה כתיב [ויקרא כב, ט] ולא ישאו עליו חטא. מנין. שחייב הנפקד באונסין.

הא דטעו הא דלא טעו. ס"ד למלי למימר הא דטעו בשתות והא דטעו בפחות משתות[א] ולא מיבעיא לך לומר יכולין למחות ברוחות[ב]: **אבל** שויה שליח מצי אמר ליה לתקוני שדרתיך כו'. וה"מ הא דאמרי בפ' אלמנה ניזונת (כתובות דף ק. ושם[ג]) שליח כמאן דעבד הזהב (ב"מ דף מט:[ד]): ה"ג **והא דאמרן יפר על שתות נטל נקמ"ל דאמרן פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא שויה שליח[ה] אבל שויה שליח אמר[ו] לתקוני שדרתיך ולא לעוותי[ז] והא[ח] דאמרן יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר ניפליגן בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא מכרן קיים[ט] דתנן שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים[י] והא דאמרן שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי[יא] אין אונאה לקרקעות ובמקרקעי לא אמרן אלא דפלוג בעילויא אבל פלוג במשחתא לא כדרבה[יב] דאמר[יג] רבה[יד] כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר והא[טו] דתנן השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים[טז] שילח ביד פיקח פיקח חייב ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו שאני התם[יז] דאין שליח לדבר עבירה[יח] דאמרינן דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים[יט] והדתניא[כ] שליח שלא עשה שליחותו שליח מעל עשה שליחותו בעל הבית מעל כי עשה שליחותו בעל הבית בעל הבית מיהא מעל אמאי נימא אין שליח לדבר עבירה שאני מעילה דילפא[כא] חטא חטא[כב] מתרומה מה תרומה משוי שליח אף מעילה משוי שליח ונילף מינה משום דהוי מעילה ושליחות יד שני כתובים הבאים כאחד[כג] וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין מעילה הא דאמרן שליחות יד מאי היא[כד] דתניא[כה] על כל דבר פשע בש"א אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר אם לא שלח ידו וגו' אמרו ב"ש לב"ה והלא נאמר על כל דבר פשע אמרו להם ב"ה לב"ש והלא נאמר[כו] אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אמרו ב"ש לב"ה א"כ על כל דבר פשע למה לי שיכול אין לי אלא הוא[כז] אמר לעבדו ולשלוחו מנין ת"ל על כל דבר פשע הניחא לב"ה אלא לב"ש דמוקמי ליה להאי קרא[כח] במחשבה כמעשה נילף

הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו מאי יכולים למחות יכולים למחות ברוחות: אמר[ל] רב נחמן[מ] האחין שחלקו[נ] הרי הן כלקוחות[נא] פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה אמר רבא הא[נב] דאמרן פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא שויה שליח[נג] אבל שויה שליח אמר[נד] לתקוני שדרתיך ולא לעוותי[נה] והא[נו] דאמרן יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר ניפליגן בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא מכרן קיים[נז] דתנן שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים[נח] והא דאמרן שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי[נט] אין אונאה לקרקעות ובמקרקעי לא אמרן אלא דפלוג בעילויא אבל פלוג במשחתא לא כדרבה[ס] דאמר[סא] רבה[סב] כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר והא[סג] דתנן השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים[סד] שילח ביד פיקח פיקח חייב ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו שאני התם[סה] דאין שליח לדבר עבירה[סו] דאמרינן דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים[סז] והדתניא[סח] שליח שלא עשה שליחותו שליח מעל עשה שליחותו בעל הבית מעל כי עשה שליחותו בעל הבית בעל הבית מיהא מעל אמאי נימא אין שליח לדבר עבירה שאני מעילה דילפא[סט] חטא חטא[ע] מתרומה מה תרומה משוי שליח ונילף מינה משום דהוי מעילה ושליחות יד שני כתובים הבאים כאחד[עא] וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין מעילה הא דאמרן שליחות יד מאי היא[עב] דתניא[עג] על כל דבר פשע בש"א אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר אם לא שלח ידו וגו' אמרו ב"ש לב"ה והלא נאמר על כל דבר פשע אמרו להם ב"ה לב"ש והלא נאמר[עד] אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אמרו ב"ש לב"ה א"כ על כל דבר פשע למה לי שיכול אין לי אלא הוא[עה] אמר לעבדו ולשלוחו מנין ת"ל על כל דבר פשע הניחא לב"ה אלא לב"ש דמוקמי ליה להאי קרא[עו] במחשבה כמעשה נילף

רבינו מס דנקרקעות לא שייך ביטול מקח אליבא דרב נחמן ובפרק הזהב (ב"מ דף נז.) אמר ר"נ הלכה כרב[עז] **חסלא** חוזר אונאה אין להם ביטול מקח יש להם ויש לדבריהם היינו מפלגא ור"נ מיתא בירושלמי[עח] **עד** פלג יש להם חוזר אונאה אבל בציר מפלג לא הוי ביטול מקח והוא דזבן מאה במאתן אי פלג דוקא לא הוי זבין מאה במאתן דוקא[עט] **אלא** פחות ממאתן פורתא[פ] ואי מאתן דוקא הא דקתני עד פלג לאו דוקא אלא ר"ל יותר מפלג פורתא אבל[פא] מפלג המקח קייס[פב]: **אמאי** מעל **נימא אין שליח לדבר עבירה.** תימה הא ע"כ מיירי בשוגג דאי במזיד ליכא מעילה דאין מעילה במזיד[פג] אלא ע"כ יש שליח לדבר עבירה ולא שייך למימר דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים כיון שהוא שוגג דהכי נמי משמע בפ' מרובה (ב"ק דף עט.[פד]) מן העבד ואמר[פה] לכהן טול טלה זה שהוא שלי או נתנו לכהן לנכורות נגנו והרגה לו בטלה של חבירו ומסיק דמיד שהוציאו הכהן מרשות בעלים נתחייב הגנב במשיכת הכהן והקשה ר"י התם אמאי חייב הגנב נימא אין שליח לדבר עבירה ותירץ כיון שאין הכהן יודע שהוא גנב לא שייך למימר דברי מי שומעין ואומר ר"י דהכא מיירי אפי' דמזיד הגנב משום דהכהן סבור שהוא שלו ולא שייך למימר דמעל בעל הבית פריך אמאי מעל נימא אין שליח לדבר עבירה דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ומע"ג דמזכר השליח כדמוכח במעילה (דף כא.) דמיד מזכר בעל הבית ולא מזכר שליח השליח מעל מזכרו שמיסה חנוני מעל והטעם לפי דמעילה אינו אלא בשוגג כדפריש לפיכך מעל אומו שלא מזכר ואומו שמזכר מזיד הוא מ"מ דוקא מס שלא מזכרו שמיסה הא מס מזכר השליח לגד בעל הבית מעל:**

מורל

לא קאמר רשב"ג מכרן קיים אלא בשתות אבל ביתר משתות לא קאמר. **סמ.** כ. פ' אין אונאה כלל ואפילו ביותר משתות המקח קיים ואין לו להחזיר אונאה. ר"ן. ל. דבמאתים הוי ביטול מקח. **תוס'** כתובות נח: מ. מעט פחות ממאתן זבן א"נ שוה מאה ומעט יותר. **תוס' הרא"ש.** נ. דיודע התלמוד דאפי' דנזכר השליח דהוי מזיד דמחייבין ליה לבעה"ב כשעשה שליח שליחותו. **סמ.** ס. דמשמע דוקא נזכרו שניהם הוא דאיכא מעילה גבי חנוני אבל נזכר שליח ולא נזכר בעה"ב לא מעל חנוני דיצא לחולין במעילת בעה"ב. **סמ.**

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא הא דאמרת: (ב) שם והא דאמרת יתר: (ג) שם והדתנן שליח שלח. נ"ב מפני מה הזכיר במעילה: (ד) רש"י ד"ה למיזל על המתשכח. נ"ב וכ"מ סוף דף מג פרש"י דוקא אמר ועיין שם בתוס': (ה) תוס' ד"ה אמאי וכו' מן העבד ואמר לבעל חובו טול טלה זה:

מוסף תוספות

א. יכולים למחות. תוס' כתובות ק. ב. אלא רבותא נקט דאפילו ברוחות יכולין למחות. **סמ.** דחדא מיניהו נקט. תוס' ביטין לד. ג. פירוש בקונטרס שליח סתם משמע דאפילו שליח בעלמא. תוס' כתובות ק, וע"ש שהעמידו הקושיות בדוקא על פי הקונטרס. ד. סברא דנפשיה קאמר ולא משמיה דרב נחמן. תוס' הל"ש. ה. ואפתניתין קיימינן דתנן בב"ד ועלה קאמרינן שליח ב"ד כמאן ואמר ר"נ ששלוחם כמותם. ר"ת"ם. ו. ובדיינים גופייהו מחזיר ההונאה בפחות משתות. תוס' הל"ש. דאין כח ב"ד יפה כלל לפי מבשליה דעלמא. תוס' כתובות ק. ז. ואפילו טעה בכל שהוא. **רשב"ם.** ח. המשלח עצמו. תוס' הל"ש. ט. לא היה יכול לחלק בין מקרקעי למטלטלי דאפי' במקרקעי יש אונאה ביתר משתות. **סמ.** י. ועד כאן

גליון הש"ס

גמ' הרי הן בלקוחות. עיין גטין דף מח ע"ב תד"ה מי לפו דלמ"ר:

הגהות הגר"א

(ל) גמ' הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו מאי יכולים למחות יכולים למחות ברוחות: (מ) אמר רב נחמן האחין שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה אמר רבא הא דאמרן פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא שויה שליח אבל שויה שליח אמר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי והא דאמרן יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר ניפליגן בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא מכרן קיים דתנן שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים והא דאמרן שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות ובמקרקעי לא אמרן אלא דפלוג בעילויא אבל פלוג במשחתא לא כדרבה דאמר רבה כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר והא דתנן השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים שילח ביד פיקח פיקח חייב ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו שאני התם דאין שליח לדבר עבירה דאמרינן דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים והדתניא שליח שלא עשה שליחותו שליח מעל עשה שליחותו בעל הבית מעל כי עשה שליחותו בעל הבית בעל הבית מיהא מעל אמאי נימא אין שליח לדבר עבירה שאני מעילה דילפא חטא חטא מתרומה מה תרומה משוי שליח אף מעילה משוי שליח ונילף מינה משום דהוי מעילה ושליחות יד שני כתובים הבאים כאחד וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין מעילה הא דאמרן שליחות יד מאי היא דתניא על כל דבר פשע בש"א אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר אם לא שלח ידו וגו' אמרו ב"ש לב"ה והלא נאמר על כל דבר פשע אמרו להם ב"ה לב"ש והלא נאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אמרו ב"ש לב"ה א"כ על כל דבר פשע למה לי שיכול אין לי אלא הוא אמר לעבדו ולשלוחו מנין ת"ל על כל דבר פשע הניחא לב"ה אלא לב"ש דמוקמי ליה להאי קרא במחשבה כמעשה נילף

(ס) גמ' דמיזל על המתשכח. נ"ב וכ"מ סוף דף מג פרש"י דוקא אמר ועיין שם בתוס': (ע) תוס' ד"ה אמאי וכו' מן העבד ואמר לבעל חובו טול טלה זה: